

Història de les mans

Exposició itinerant
2022–24

Servei
educatiu

diba.cat/oda/historiadelesmans

#HistòriaDeLesMans

Diputació
Barcelona

«Història de les mans» és una exposició itinerant organitzada pel Programa d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona, amb la col·laboració del Museu Nacional d'Art de Catalunya [MNAC] i els municipis que l'acullen.

Al Programa d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona, més enllà de donar suport a les polítiques locals d'art contemporani de la nostra demarcació, i al Museu Nacional d'Art de Catalunya, més enllà de col·leccionar, estudiar conservar i exhibir els seus fons, tenim per missió connectar la ciutadania amb l'art per facilitar l'accés i la generació d'idees, la creativitat, l'educació i el coneixement. Amb «Història de les mans» volem compartir aquests objectius amb els ajuntaments que participen a la itinerància i els visitants de l'exposició.

«Història de les mans» planteja un diàleg entre obres d'artistes contemporanis i obres de la col·lecció del MNAC. La comissària, Alexandra Laudo, articula el diàleg en nou àmbits temàtics —Les mans, l'autoritat, el poder; Les mans, la lectoescriptura, la història; Les mans, el control, la determinació; Les mans, el treball, les cures; Les mans, els diners, el valor; Les mans, els pits, el martiri; Les mans, la medicina, el cos malalt; Les mans, el desig, el pecat i Les mans, els inicis, els finals— i proposa una selecció de vint-i-cinc obres dels artistes Antoni

Abad, Isabel Banal, Isabel Barrios, Damià Campeny, Colita, Mirari Echávarri, Raquel Friera, Camille Henrot, Fermín Jiménez Landa, Claudi Lorenzale, Mestre de Cinctorres, Joan Morey, Antoni Muntadas, Levi Orta, Pasqual Ortoneda i María Sánchez, així com també obres anònimes dels segles XIII, XV, XVI i XVIII i monedes del segle XX.

Amb la voluntat d'oferir recursos als visitants per contextualitzar i aprofundir amb les temàtiques i els plantejaments de l'exposició, «Història de les mans» també ofereix un servei educatiu, activitats vinculades, un espai de documentació i un catàleg.

L'exposició també disposa de diferents serveis d'accessibilitat: textos en Braille, amb macrocaràcters i de lectura fàcil, interpretació en llengua de signes i serveis educatius adaptats.

I, per enriquir aquest diàleg entre obres d'artistes contemporanis i obres de la col·lecció del MNAC, «Història de les mans» convida els municipis participants a la itinerància a incorporar obres locals.

*Programa d'Arts Visuals
de la Diputació de Barcelona*

En l'origen de la història de la humanitat hi són les mans. Unes mans que es distancien del terra i que s'alliberen de la necessitat biomecànica d'avançar tocant el sòl, de sostenir un pes propi, fins aleshores repartit entre quatre extremitats.

En l'origen de la història de l'art europeu també hi són les mans. Moltes mans humanes, probablement de dones, siluetades a la paret d'una cova cantàbrica, una de les quals, amb 37.300 anys d'antiguitat, constitueix una de les pintures rupestres més antigues d'Europa.

L'exposició «Història de les mans» revisa alguns aspectes destacats de la història cultural de les mans i de la nostra relació tàctil amb el món, a partir d'un diàleg entre obres d'art contemporani d'artistes actuals i una selecció de peces del romànic, el gòtic, el Renaixement, el barroc i l'art modern procedents de la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Les obres reunides ens conviden a pensar sobre les formes de comunicació, producció, relació i coneixement que al llarg dels temps s'han articulats a través de les mans i del contacte. L'exposició també posa atenció a la progressiva evolució, en temps recents, cap a una cultura digital, en què la manualitat conviu amb formes de relació fonamentades en el contacte dactilar i en la mediació de dispositius i pantalles tàctils, les quals mitiguen i transformen la nostra relació física amb els objectes, les persones i altres elements del nostre entorn.

Paradoxalment, «Història de les mans» revisa la funció de les mans i el valor del tacte en la cultura occidental, però ho fa a través de manifestacions que no podem tocar: obres d'art que ens està permès veure des d'una certa distància i que en alguns casos podem també escoltar, però que no podem conèixer ni sentir a través del tacte. Tot i que les mans estan, doblement, en l'origen de la creació artística —com a tema de representació i, alhora, com a element

que executa aquesta manifestació—, l'art és quasi per antonomàsia el reialme de la imatge i la visió. D'acord amb aquesta lògica i amb la seva funció de preservar el patrimoni cultural (és a dir, tot el que en certa manera ens defineix com a humanitat i ens pertany a tots), els museus d'art i, en general, totes les institucions museístiques han esdevingut llocs on es prioritza la vista per damunt de qualsevol altre sentit, s'imposa la distància respecte als objectes observats i se'n prohibeix el tacte.

Tocar, a més d'aportar-nos informació sobre la textura, el pes, la temperatura i la consistència del que toquem, ens proporciona la intensitat i la intimitat d'una trobada física i ens ofereix fins i tot la possibilitat d'establir una mena de contacte diferit amb tots aquells qui, abans que nosaltres, han tocat prèviament el que nosaltres toquem ara, eludint il·lusòriament la irreversibilitat de la mort, del temps i l'espai. Al llarg de la nostra existència, constantment palpem pells, objectes i superfícies que han estat tocats ja abans, molts dels quals probablement seguiran sent tocats per altres mans, tant familiars com desconegudes. Des d'aquesta perspectiva, podem pensar en les mans i en el tacte com quelcom que, a través de les pells acariciades, a través de les superfícies que s'han tocat i palpat, uneix la humanitat al llarg dels temps i en la distància dels espais.

El tacte és una forma de reciprocitat, ja que tocar equival sempre a ser tocat. Aquesta és potser l'essència profunda del que significa ser un cos sensible en l'espai, de transitar-hi tocant les pells d'altres cossos i les superfícies dels objectes i dels llocs. Tocar és deixar una part de nosaltres en la superfície del món i dels altres, i també és, alhora, canviar, mutar, ésser transformat en aquest contacte que altera la nostra individualitat i ens permet ser, momentàniament, una singularitat plural.

Alexandra Laudo [Heroínas de la Cultura]

Els serveis educatius del Programa d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona

- S'encarreguen a professionals especialistes en art i educació
- S'adrecen i s'adapten a diferents segments de públic: individual, familiar, escolar i grups específics (entitats, esplais, gent gran, etc.)
- Tenen en compte l'accessibilitat
- Adopten el format de visita dinamitzada, visita dialogada, visita performàtica o taller experimental
- Tenen per objectius generals:

Estimular la curiositat i l'interès per les temàtiques proposades a l'exposició.

Promoure la recepció activa, la participació, el respecte, l'associació d'idees, l'experimentació, el pensament crític i la creativitat.

Fomentar el treball individual i de grup.

Oferir eines de coneixement, contextualització i anàlisi.

Donar confiança per a l'aproximació autònoma a l'art contemporani i a les problemàtiques actuals (socials, polítiques, econòmiques, científiques, etc.).

Compartir el gaudi per l'aprenentatge.

El projecte educatiu d'«Història de les mans» proposa les següents activitats:

Per a grups escolars

- Resseguint els dies amb la punta dels dits

Visita dinamitzada per a grups de primària
Durada: 1 h 30 min

Aquesta *Història de les mans* arrenca de bon matí, tan bon punt ens freguem els ulls i ens rentem la cara per saludar el dia que comença. Ens acompanya en tots aquells gestos, accions i activitats que realitzem quotidianament i que impliquen necessàriament les mans, el tacte i el contacte físic amb els objectes, les persones i l'entorn que ens envolta. A partir de la trobada amb les obres i d'una sèrie de dinàmiques, conversarem i reflexionarem sobre com ens comuniquem i juguem, aprenem i treballem, compartim i relacionem. Explorarem l'univers d'objectes, gestos, textures i sensacions que sorgeixen de les mans i amb les mans. Ens preguntarem quin lloc ocupen avui, en el món virtual i, des de l'experiència del confinament i la pandèmia, recordarem i parlarem de com van ser aquells dies en els que les pantalles van esdevenir espais de treball, comunicació, joc i entreteniment.

- Tocar el món. De la pell a la pantalla

Visita dinamitzada per a grups de secundària (1r i 2n d'ESO)
Durada: 1 h i 30 min

En l'espai que separa el món virtual de la realitat física hi ha les mans. A través de les mans xategem, etiquetem, compartim. Amb les mans acariciem, sostenim, donem. Des d'aquest espai intermedi entre el que es veu i el que es toca, posant en diàleg les vivències personals amb les impressions i lectures que sorgeixen davant les obres i les dinàmiques, indagarem al voltant de les formes d'interacció i relació que establim amb el món i les persones que ens envolten en l'espai físic i l'espai virtual. De la pell a la pantalla, reflexionarem sobre com la superfície i el medi intervenen en la nostra manera de conèixer, saber, actuar, pensar, desitjar o sentir. Ens preguntarem si estar connectats implica necessàriament estar en contacte, i reflexionarem sobre l'experiència i l'impacte de la pandèmia que ha posat les mans i el tacte en primer pla.

- Disseccionar el cos, reconèixer els límits

Visita dialogada per a grups de secundària (3r i 4t d'ESO), batxillerat i CF
Durada: 1 h i 30 min

La pell és la superfície més íntima a través de la qual percebem i sentim el món. I al mateix temps que ens protegeix també ens exposa. La pandèmia provocada per la Covid-19 va posar de manifest la vulnerabilitat i fragilitat que habita en el cos. Tocar-nos va esdevenir una acció altament conflictiva i els límits socials imposats a la pell i, més concretament, a les mans, van revelar el pes de l'autoritat en la seva forma més física i corporal. De la pell a les mans i de les mans al cos, indagarem i reflexionarem sobre com les relacions de poder que organitzen i estructuraven la nostra societat contemporània s'expressen, s'executen i es perceben des de i en el propi cos i de quina manera ens anem (i ens van) construint i modelant socialment. Preguntant-nos, també, pel paper que juguen les tecnologies i els dispositius digitals en el control, la normativització i la vigilància del nostre propi cos, individual i col·lectiu.

Per a grups familiars

- Una mà d'històries

Visita dinamitzada per a famílies amb nens a partir de 5 anys (preferiblement)
Durada: 1 h i 30 min

Al llarg del dia toquem nombrosos objectes, espais, superfícies i persones. Tocar forma part de la nostra forma de relacionar-nos i interactuar amb el que ens envolta i és també un impuls que, de ben segur, sentim sovint quan entrem a un museu o a una sala d'exposicions. Així doncs, donarem la benvinguda a aquesta *Història de les mans* exercitant el tacte, estimulant la pell, movent les mans i despertant els dits. Explorarem, experimentarem, (re)descobrirem i parlarem sobre tot allò que som capaços de fer, dir, percebre i expressar amb les mans. I a partir de les obres i accions dels artistes i d'una sèrie de dinàmiques, transformarem l'espai expositiu en un lloc on imaginar, parlar, jugar, crear i, fins i tot, inventar i explicar històries només amb les mans i els dits.

Per a públic adult

- Mirades tàctils. Una aproximació al passat i al present a través de les mans

Visita comentada i dialogada per a adults (a partir de 16 anys)
Durada: 1 h

Amb les mans toquem el món, el diem, el fem, el sentim i, fins i tot, el transformem. A través de les mans percebem, ens comuniquem, explorem, produïm, creem, desitgem, cuidem. Recórrer l'exposició «Història de les mans» és endinsar-nos en l'univers de relacions tàctils que establim amb l'entorn, les coses i les persones que ens envolten a través d'una sèrie d'obres i artistes que han trobat en les mans, el cos i la pell, una superfície des d'on observar, pensar i representar el món. La visita s'articularà resseguint el relat expositiu i al voltant del diàleg que sorgeix de la pròpia mirada, connectant el que es veu amb el que es viu. Una "mirada tàctil" a la vida i la societat contemporània, per pensar-nos i imaginar-nos en un present on els límits entre el món físic i el món virtual són cada vegada més difosos, especialment, en la realitat sorgida de la pandèmia.

Per a grups de persones amb Alzheimer i altres demències

(amb cuidadors i/o familiars)

- Habitar les mans

Visita dinamitzada
Durada: 1 h (flexible)

Entenent les mans com un espai de percepció i consciència del que sentim i del que ens habita, iniciarem la visita amb una dinàmica per estimular el tacte i començar a conversar i explorar l'exposició des de les mans. Perquè les textures i les superfícies funcionen sovint com a dispositius d'una memòria que, a vegades, no s'expressa amb paraules, sinó a través de les sensacions i les emocions que guardem a la pell. A partir d'aquí, recorrerem l'exposició atenent especialment a aquelles obres que ens despertin més interès i curiositat per indagar en els gestos, les accions i les sensacions que s'articulen al voltant de les mans i compartir la manera com ens acompanyen en el dia a dia, en el fer, el sentir i el cuidar.

Conceptualització, disseny i realització del servei educatiu: Àgora Serveis Culturals

Àgora és una empresa dedicada a crear i desenvolupar projectes educatius, així com realitzar tasques d'educació i mediació a museus i institucions culturals. També gestiona l'Espai Àgora on es realitzen cursos i activitats ludicoculturals per a adults.

L'equip d'Àgora està format per professionals del sector (licenciats i llicenciades en Història de l'Art, Belles Arts, Humanitats, Història, etc.) i el seu principal objectiu és educar a través de l'art i professionalitzar la mediació als museus. Des de fa vint-i-un anys, col·labora de forma continuada amb institucions públiques i privades, com ara la Fundació La Caixa, la Fundació Antoni Tàpies, el Museu Picasso de Barcelona, la Fundació Antoni Tàpies, la Fundació Vila Casas o el Temple Expiatori de la Sagrada Família, entre d'altres.

www.agoraserveis.com

Informació pràctica:

- Inscripcions: a cada municipi [vegeu calendari de la itinerància al dors]
- Idioma: català (per a altres idiomes, poseu-vos en contacte amb el municipi corresponent)

Accessibilitat:

- Documents en Braille, macrocaràcters i lectura fàcil
- Visites amb intèrpret en llengua de signes [amb concertació prèvia]
- Visites adaptades

1. Granollers

25.03-15.05.22

Museu de Granollers

Anselm Clavé, 40-42

08401 Granollers

938 426 840

museu@granollers.cat

www.museugranollers.org

2. Sabadell

26.05-03.07.22

Museu d'Art de Sabadell

Doctor Puig, 16

08202 Sabadell

937 257 747

mas@ajsabadell.cat

3. Mollet del Vallès

15.09-06.11.22

Museu Municipal Joan Abelló

Berenguer III, 122

08100 Mollet del Vallès

935 445 099

museuabello@molletvalles.cat

www.museuabello.cat

4. Vilanova i la Geltrú

18.11.22-08.01.23

Centre d'Art Contemporani la Sala

Joaquim Mir, 12

08800 Vilanova i la Geltrú

938 169 001

lasala@vilanova.cat

<http://www.lasalavng.cat>

5. Vilafranca del Penedès

19.01-12.03.23

Sala dels Trinitaris

De la Font, 43

08720 Vilafranca del Penedès

938 900 459

cultura@vilafranca.org

<http://www.vilafranca.org>

6. Manresa

24.03-21.05.23

Centre Cultural el Casino

Passeig Pere III, 27

08720 Manresa

938 720 171

centrecultural@ajmanresa.org

7. Terrassa

25.05-23.07.23

Sala Muncunill

Plaça de Didó

08221 Terrassa

937 397 000 / 937 39 50 80

cultura@terrassa.cat

www.terrassa.cat/artsvisuals

8. Martorell

08.09-29.10.23

Muxart Espai d'Art i Creació

Contemporanis

Plaça de les Hores, s/n

08760 Martorell

937 742 223

museus@martorell.cat

9. Mataró

11.11.23-07.01.24

MAC La Presó

Muralla de la Presó, 2

08301 Mataró

937 582 361

mataroartcontemporani.cat

10. Cerdanyola del Vallès

19.01-10.03.24

Museu d'Art de Cerdanyola

Sant Martí, 88

08290 Cerdanyola del Vallès

935 914 130

mac@cerdanyola.cat

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Cultura

Oficina de Difusió Artística (ODA)

Comte d'Urgell, 187

Edifici del Relotge, 1a planta

08036 Barcelona

Tel. 934 022 978

oda.artsvisuals@diba.cat

www.diba.cat/oda/arts_visuals

@ArtsVisualsODA

#HistòriaDeLesMans